

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.92

Шевченко Юлія Андріївна

*студентка магістратури факультету адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Шевченко Юлия Андреевна

*студентка магистратуры факультета адвокатуры
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого*

Shevchenko Yuliia

*Master's student of the Faculty of Advocacy
Yaroslav Mudryi National Law University*

**ДИСКРЕЦІЙНІ ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ
АДМІНІСТРАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАХИСТУ ПРАВ, СВОБОД ТА
ІНТЕРЕСІВ ПРИВАТНИХ ОСІБ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ
СУДОЧИНСТВІ**

**ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ СУБЪЕКТОВ ПУБЛИЧНОЙ
АДМИНИСТРАЦИИ В КОНТЕКСТЕ ЗАЩИТЫ ПРАВ, СВОБОД И
ИНТЕРЕСОВ ЧАСТНЫХ ЛИЦ В АДМИНИСТРАТИВНОМ
СУДОПРОИЗВОДСТВЕ**

**DISCRETIONAL POWERS OF PUBLIC ADMINISTRATION
SUBJECTS IN THE CONTEXT OF PROTECTION OF RIGHTS,
FREEDOMS AND INTERESTS OF PRIVATE PERSONS IN
ADMINISTRATIVE JUSTICE**

Анотація. У даній статті розглядається питання захисту прав, свобод та інтересів приватних осіб у порядку адміністративного судочинства. Аналізуються положення адміністративного процесуального законодавства, які регулюють здійснення судами своїх повноважень під

час вирішення спорів, пов'язаних з адміністративним розсудом суб'єктів владних повноважень, а також національна судова практика, зокрема здійснено дослідження наукових позицій вчених-адміністративістів, положень Кодексу адміністративного судочинства України, позицій адміністративних судів, викладених у судових рішеннях при розгляді справ, пов'язаних із порушенням прав, свобод і законних інтересів громадян при здійсненні суб'єктами публічної адміністрації дискреційних повноважень; надання висновків щодо важливості ролі адміністративних судів, як основного національного інституту захисту прав та інтересів осіб від порушень з боку публічної адміністрації. Також подаються ключові позиції Європейського суду з прав людини щодо меж судового контролю за здійсненням дискреційних повноважень суб'єктами публічної адміністрації. Висновок статті зводиться до того, що адміністративні суди втілюють європейські стандарти права на справедливий суд в аспекті права на ефективний судовий захист, а відтак відіграють важливу роль захисту прав приватних осіб при вирішенні спорів, пов'язаних із здійсненням суб'єктами публічної адміністрації дискреційних повноважень. При цьому, автором підкреслено позитивний бік введення новел у нову редакцію КАС України, а саме повноваження судів накладати зобов'язання на відповідача до виконання покладених на нього законом і підзаконними актами обов'язків, хоча суд не в праві вказати, яке конкретно рішення (дії) необхідно приймати (вчиняти) відповідачу; а також зобов'язання надавати обов'язкову вказівку на необхідність урахування правової оцінки суду в рішенні, якщо суд лише зобов'язує суб'єкта владних повноважень вирішити питання із застосуванням розсуду.

Ключові слова: *адміністративне судочинство, права особи, захист прав, дискреційні повноваження, адміністративний розсуд.*

Аннотация. В данной статье рассматривается вопрос защиты прав, свобод и интересов частных лиц в порядке административного судопроизводства. Анализируются положения административного процессуального законодательства, регулирующие осуществление судами своих полномочий при разрешении споров, связанных с административным усмотрением субъектов властных полномочий, а также национальная судебная практика, в частности проведено исследование научных позиций ученых-административистов, положений Кодекса административного судопроизводства Украины, позиций административных судов, изложенных в судебных решениях при рассмотрении дел, связанных с нарушением прав, свобод и законных интересов граждан при осуществлении субъектами публичной администрации дискреционных полномочий; предоставление выводов о важности роли административных судов, как основного национального института защиты прав и интересов лиц от нарушений со стороны публичной администрации. Также подаются ключевые позиции Европейского суда по правам человека относительно границ судебного контроля за осуществлением дискреционных полномочий субъектами публичной администрации. Вывод статьи сводится к тому, что административные суды воплощают европейские стандарты права на справедливый суд в аспекте права на эффективную судебную защиту, а затем играют важную роль в защите прав частных лиц при разрешении споров, связанных с осуществлением субъектами публичной администрации дискреционных полномочий. При этом, автором подчеркнуто положительную сторону введения новелл в новой редакции КАС Украины, а именно полномочия судов накладывать обязательства на ответчика к исполнению возложенных на него законом и подзаконными актами обязанностей, хотя суд не вправе указать, какое именно решение (действия) необходимо принимать (совершать) ответчику; а также

обязательства предоставлять обязательную указание на необходимость учета правовой оценки суда в решении, если суд лишь обязывает субъекта властных полномочий решить вопрос с применением усмотрению.

Ключевые слова: административное судопроизводство, права человека, защита прав, дискреционные полномочия, административное усмотрение.

Summary. *This article considers the protection of the rights, freedoms and interests of individuals in administrative proceedings. The provisions of administrative procedural legislation governing the exercise of their powers by courts in resolving disputes related to administrative discretion of subjects of power, as well as national case law, in particular, the study of scientific positions of administrative scientists, the Code of Administrative Procedure of Ukraine, positions of administrative courts set forth in court decisions when considering cases related to the violation of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens in the exercise of discretionary powers by the subjects of public administration; providing conclusions on the importance of the role of administrative courts as the main national institution for the protection of the rights and interests of individuals from violations by the public administration. The key positions of the European Court of Human Rights on the limits of judicial control over the exercise of discretionary powers by public administration entities are also presented. The article concludes that administrative courts implement European standards of the right to a fair trial in terms of the right to effective judicial protection, and thus play an important role in protecting the rights of individuals in resolving disputes related to the exercise of discretion by public administrations. At the same time, the author emphasizes the positive side of the introduction of short stories in the new version of the CAS of Ukraine, namely the power of courts to impose obligations on the defendant to fulfill its obligations under law and bylaws, although the*

court has no right to specify) must be accepted (committed) by the defendant; as well as the obligation to provide a mandatory indication of the need to take into account the legal assessment of the court in the decision, if the court only obliges the subject of power to resolve the issue using discretion.

Key words: *administrative proceedings, individual rights, protection of rights, discretionary powers, administrative discretion.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стаття 55 Конституції України презюмує, що кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1]. Таке право реалізується в порядку адміністративного судочинства, оскільки з метою захисту прав, свобод та інтересів особи у сфері публічно-правових відносин діють адміністративні суди, що передбачено ст. 125 Основного Закону. Зокрема, права, свободи та інтереси осіб можна визначити як об'єкт захисту від порушень з боку суб'єктів владних повноважень в національному адміністративному судочинстві, що передбачено ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) [2]. З огляду на це кожна особа має право звернутись до адміністративного суду, якщо вважає, що рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта публічної адміністрації порушені її права, свободи та інтереси та просити про їх захист у різний спосіб, визначений КАС України. Слід зауважити, що з прийняттям КАС України у 2005 році набуло поширення питання стосовно меж судового розсуду при вирішенні спорів, предметом яких є дія, бездіяльність чи акт суб'єкта публічної адміністрації при реалізації дискреції. Оскільки поняття «дискреційні повноваження» залишалось не закріпленим у національному законодавстві, то серед наукової спільноти, а також суддів судів різних інстанцій точились дискусії стосовно вирішення

подібних спорів. Проте, з прийняттям оновленої редакції КАС України у 2017 році повноваження суду при розгляді спорів між особою та суб'єктом публічної адміністрації при здійсненні адміністративного розсуду були унормовані. Разом з тим виникли й інші питання, які висвітлюються у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання компетенції адміністративних судів в Україні робили спроби осмислити в своїх працях сучасні відомі українські вчені-адміністративісти Белкін М. [3], Константий О. [4], Гулик А. [8], Ільницький О. [14] та деякі інші. Однак у наявних дослідженнях детально не опрацьовувалися аспекти меж судового контролю за рішеннями, діями, бездіяльністю суб'єктів владних повноважень, учинених у межах їх дискреційних повноважень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головною метою даної статті є аналіз наукових позицій вчених-адміністративістів, положень КАС України, позицій адміністративних судів, викладених у судових рішеннях, ключових позицій Європейського суду з прав людини (далі – Європейського суду) при розгляді справ, пов'язаних із порушенням прав, свобод і законних інтересів громадян при здійсненні суб'єктами публічної адміністрації дискреційних повноважень; надання висновків щодо важливості ролі адміністративних судів, як основного національного інституту захисту прав та інтересів осіб від порушень з боку публічної адміністрації.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У публічно-правових спорах, що виникають між приватною особою та суб'єктом владних повноважень, єдиною підставою реалізації гарантованого конституційного

права на справедливий суд вважаються адміністративні суди. Відтак, в адміністративному судочинстві можуть захищатися лише суб'єктивні права особи, визначені як міжнародними, так і національними нормативно-правовими актами, порушені чи обмежені у публічно-правових відносинах, при реалізації своїх владних управлінських функцій відповідними органами державної або муніципальної влади, їхніми посадовими або службовими особами. При цьому окремої уваги вартує питання захисту прав осіб, порушених суб'єктами публічної адміністрації при здійсненні ними дискреційних повноважень, оскільки саме в цьому аспекті права осіб довгий час залишались найменш захищеними адміністративними судами. В даному випадку мова йде про порушення права особи на справедливий суд, яке охоплює і право на ефективний судовий захист. Зокрема, таке порушення виявлялось у відсутності судового захисту, який би можна було вважати ефективним для приватних осіб при розгляді судами справ, пов'язаних зі здійсненням суб'єктами публічної адміністрації дискреційних повноважень. Таке явище було пов'язане з відсутністю єдиних критеріїв відмежування виключних повноважень від дискреційних, а відтак і суперечливою судовою практикою.

У працях науковця М. Л. Белкіна, згадується, що у середині ХХ ст. англійським судом був сформульований тест на розумність, так званий тест Венсбері, відповідно до якого при розгляді питання про необґрунтовані дії органів влади та перевищенні своїх повноважень суду належить, зокрема, з'ясувати, чи не є рішення настільки нерозумним, що жоден розумний орган чи посадова особа не прийме рішення про його реалізацію [3, с. 16]. Саме він став відправною точкою до удосконалення повноважень судів при розгляді спорів, пов'язаних зі здійсненням дискреційних повноважень суб'єктами публічної адміністрації, та меж втручання у розсуд такого суб'єкта задля відновлення порушеного права особи-заявника.

Вчений-адміністративіст О. В. Константи́й у своїх наукових роботах, присвячених захисту прав осіб у публічно-правовій сфері, виділяє «зовнішність» контролю адміністративних судів при розгляді справ, об'єктом яких є вихід за межі дискреційних повноважень суб'єкта публічної адміністрації, керуючись правовою системою держави. Так, контроль адміністративних судів за рішеннями, діями, бездіяльністю адміністрації є «зовнішнім» (з боку іншої підсистеми органів державної влади), і у зв'язку з цим, на відміну від контролю в системі органів виконавчої влади, за принципом поділу влади, він не може передбачати прийняття за його результатами рішень замість відповідного адміністративного органу (як при «відомчому»). А отже, він є лише контролем правомірності, а не адміністративної доцільності, оскільки для судів країн континентальної системи права, до яких належить й Україна, характерно виконання функції застосування закону до конфліктних правовідносин, а не створення правила поведінки, правової норми (як в англосаксонській системі) [4, с. 165]. Виходячи з такої наукової позиції, можна сказати, що суди романо-германської правової системи уповноважені досліджувати дотримання «процедури» прийняття рішення /вчинення дії, бездіяльності, а також визначати наявність необхідних умов для реалізації суб'єктами владних повноважень дискреції та елементарну розсудливість при її застосуванні. Проте втручатись у діяльність суб'єкта владних повноважень суд не має права з огляду на конституційні засади поділу влади на декілька гілок.

Зважаючи на різні позиції доцільним є встановлення сутності дискреційних повноважень. З прийняттям першої редакції КАС України значна увага судів адміністративних судів у питанні дискреції зосередилась на нормах м'якого права, а саме Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи про здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень № R (80) 2 (далі – Рекомендація). Зокрема, у

даному правовому акті поняття «дискреційні повноваження» визначено як повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду – тобто коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найбільш відповідним за даних обставин [5]. При цьому у Рекомендації передбачається, що, приймаючи певне рішення на власний розсуд, владний суб'єкт все одно повинен наводити міркування саме такого рішення (принцип 8), а також що акт, прийнятий/вжитий під час реалізації дискреційних повноважень, може бути перевірений на предмет законності судом або іншим незалежним органом (принцип 9).

Слід звернути увагу, що на законодавчому рівні в Україні відсутнє визначення дискреційних повноважень, проте у Методології проведення антикорупційної експертизи, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України № 1395/5 24 квітня 2017 року, надане чітке визначення, ознаки, а також фактори, від яких залежать вид і обсяг дискреційних повноважень. Зокрема, дискреційні повноваження - це сукупність прав та обов'язків органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що надають можливість на власний розсуд визначити повністю або частково вид і зміст управлінського рішення, яке приймається, або можливість вибору на власний розсуд одного з декількох варіантів управлінських рішень, передбачених нормативно-правовим актом, проектом нормативно-правового акта [6]. Проте законодавець до цього часу не закріпив визначення дискреційних повноважень на законодавчому рівні. Варто звернути увагу на те, що окремі науковці пропонують таке визначення закріпити у КАС України, інші ж вважають, що його визначення повинно міститися в Адміністративно-процедурному кодексі, проект якого перебуває на стадії обговорення громадськістю. Але оскільки наразі зміст дискреційних повноважень розкривається у

підзаконному нормативно-правовому акті, який спрямований на усунення корупційних факторів, оскільки це унеможливило його застосування в адміністративному процесі.

Якщо розглядати положення, закріплені у КАС України попередньої редакції, то можна стверджувати, що адміністративний суд, перевіряючи рішення, дію чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень на відповідність, закріпленим ч. 3 ст. 2 вказаного вище акта критеріям, не втручався у дискрецію суб'єкта владних повноважень поза межами перевірки за цими критеріями. Завдання адміністративного судочинства полягало у захисті приватної особи шляхом гарантування дотримання вимог закону, а не у забезпеченні ефективності державного управління.

Але, як відомо, на сьогоднішній день забезпечення реалізації прав людини гарантується Конституцією України, а також Національною стратегією у сфері прав людини, затвердженою Указом Президента України № 501/2015 25 серпня 2015 року [7]. Зокрема, кожному гарантується право на справедливий суд, що включає право на справедливий судовий розгляд, який у свою чергу передбачає наявність у сторін судового розгляду ефективного судового захисту і відновлення порушеного права особи. Відтак, вирішення спору по суті не реалізується судом у тій мірі, яку гарантує конституційне право особи на справедливий суд.

Як зазначалось раніше, з огляду на положення Конституції України та КАС України щодо компетенції адміністративного суду, останній не може підняти інший орган державної влади та перебирати на себе повноваження щодо вирішення питань, які законодавством віднесені до компетенції цього органу державної влади [8, с. 151].

У зв'язку з цим, цікавою є практика адміністративних судів, які намагаються обґрунтувати принцип поділу влади через визначення поняття «дискреційні повноваження», закріплене у Рекомендації. Так, у Постанові Вищого адміністративного суду України (далі – ВАСУ) від 13 жовтня 2015

року скасовані рішення судів попередніх інстанцій про зобов'язання Управління пенсійного фонду здійснити позивачу перерахунок та виплату щомісячного довічного грошового утримання. При цьому ВАСУ обґрунтував свою постанову тим, що відповідно до Рекомендації, під дискреційними повноваженнями слід розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду. Зважаючи на це, при вирішенні справи та ухваленні судового рішення суд не може втручатися у дискрецію (вільний розсуд) відповідача [9]. Таким чином, суд, переформулювавши визначення поняття, негласно висловив позицію дотримання принципу поділу влади шляхом невтручання у розсуд органу виконавчої влади щодо подібних питань. Проте, така практика тлумачення дискреційних повноважень видається сумнівною.

Водночас з позиціями національних судів, Європейського суду при вирішенні питань пов'язаних зі здійсненням дискреційних повноважень суб'єктами публічної адміністрації висловив декілька ключових тез, які й стали відправною точкою до змін, внесених до оновленої редакції КАС України. Зокрема, у рішенні по справі «Волохи проти України» втручання у право заявника не може розглядатися як таке, що було здійснене «згідно із законом», оскільки законодавство України не визначає з достатньою чіткістю межі та умови здійснення органами влади своїх дискреційних повноважень у сфері, про яку йдеться, та не передбачає достатніх гарантій захисту від свавілля [10]. А в рішенні по справі «Олссон проти Швеції» Європейський суд зазначив, що запорукою вірного застосування дискреційних повноважень є високий рівень правової культури державних службовців, водночас, суди повинні відновлювати порушене право шляхом зобов'язання суб'єкта владних повноважень, у тому числі колегіальний орган, прийняти рішення про надання можливості, якщо відмова визнана неправомірною, а інших підстав для відмови не вбачається [11]. З огляду на

обов'язковість для виконання Україною рішень Європейського суду, гарантовану ст. 3 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» №3477-IV від 23 лютого 2006 року [12], виникло питання щодо можливості втручання суду в дискрецію суб'єкта владних повноважень, оскільки адміністративні суди в Україні, діючи в порядку та відповідно до повноважень, визначених КАС України, фактично являють собою національну (первісну) частину європейського механізму захисту прав та свобод особи у відносинах із владою, бо займають позицію національного протектора при порушенні суб'єктом владних повноважень прав, свобод та законних інтересів осіб. Такий висновок можна зробити виходячи зі змісту ч. 1 ст. 35 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція), відповідно до якої Європейський суд приймає до розгляду індивідуальні заяви про порушення державою прав осіб, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї, після того, як будуть вичерпані всі національні засоби юридичного захисту [13].

З урахуванням таких позицій Європейського суду, законодавець визнав доцільним обмежене втручання суду у дискрецію суб'єкта владних повноважень і передбачив це у новій редакції КАС України. Відтак, суд набув повноважень зобов'язати відповідача до виконання покладених на нього законом і підзаконними актами обов'язків, хоча й не в праві вказувати, яке конкретно рішення (дії) необхідно приймати (вчиняти) відповідачу.

Проте, слід звернути увагу на те, що новели чинного адміністративного процесуального судочинства у питанні повноважень суду при вирішенні спорів, пов'язаних із здійсненням адміністративного розсуду суб'єктом владних повноважень, мають певні недоліки. Зокрема, ознайомлення з формулюванням ч. 2 ст. 245 КАС України «Повноваження суду при вирішенні справи» вказує на те, що автори намагаються об'єднати

зовсім різні способи захисту, а саме визнання бездіяльності суб'єкта владних повноважень протиправною та зобов'язання вчинити дії, застосовуючи їх у сукупності. На це вказує як словесна форма конкретного п. 4 названої частини статті, так і її системний аналіз: наприклад, п. 3 чітко визначає, що в разі визнання дій суб'єкта владних повноважень протиправними, суд володітиме ще й повноваженнями зобов'язати його утриматися від певних дій. Ч. 4 ст. 245 КАС України вказує, що суд може зобов'язати відповідача-суб'єкта владних повноважень прийняти рішення на користь позивача, якщо для його прийняття виконано всі умови, визначені законом, і прийняття такого рішення не передбачає права суб'єкта владних повноважень діяти на власний розсуд; якщо прийняття рішення на користь позивача передбачає право суб'єкта владних повноважень діяти на власний розсуд, суд зобов'язує суб'єкта владних повноважень вирішити питання, щодо якого звернувся позивач, з урахуванням його правової оцінки, наданої судом у рішенні [2].

Зважаючи на такі висновки, категорично не можна погодитися як із певними формальними недоліками, а саме уживання конструкції «власний розсуд суб'єкта владних повноважень», об'єднання в рамках одного пункту двох різних способів захисту – визнання протиправною бездіяльності й зобов'язання вчинити дії, так і концепцією застосовуваного підходу.

Бездіяльність суб'єкта владних повноважень у вчиненні певної дії чи прийняття рішення не може давати можливість суду вирішувати питання по суті, не отримавши попередніх пояснень повноважного суб'єкта [14, с. 112]. Саме такий підхід підриває засади функціонування держави та в майбутньому може зумовити виникнення такого явища, як зловживання суб'єктами владних повноважень відповідальністю судів за вирішення питань, які, наприклад, мають суспільний інтерес або тягнуть ризик певних втрат чи загроз для діяльності публічної адміністрації, оскільки знімають відповідальність з таких суб'єктів. Зобов'язання вчинити дії, за

попередньою логікою висновків дослідження, є наслідком установлення протиправності попередніх дій суб'єкта владних повноважень, ужитих по суті вирішення звернення особи. Більше того, воно є самостійним способом захисту, що не допускає його об'єднання з іншими, виходячи з диспозитивності адміністративного процесу та свободи особи у визначенні позовних вимог, із якими вона звертається до суду, починаючи з того, що особа може бути не зацікавлена в зобов'язанні до вчинення відповідача до певних дій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. При вирішенні спорів між приватною особою та суб'єктом владних повноважень адміністративні суди відіграють найголовнішу роль, займаючи місце основного, а в деяких випадках єдиного протектора порушеного права. Проте, з 2005 року адміністративні суди вагались перебирати на себе таку роль, оскільки норми, закріплені у КАС України попередньої редакції, не визначали межі повноважень суддів при вирішенні спорів, пов'язаних зі здійсненням суб'єктом публічної адміністрації дискреційних повноважень. Відтак, права та інтереси осіб не завжди могли бути захищені необхідним чином. Проте, значних змін зазнав КАС України нової редакції. Так, законодавець закріпив повноваження судів накладати зобов'язання на відповідача до виконання покладених на нього законом і підзаконними актами обов'язків, хоча суд не в праві вказати, яке конкретно рішення (дії) необхідно приймати (вчиняти) відповідачу. Також, слід відмітити, що законодавець зобов'язав надавати обов'язкову вказівку на необхідність урахування правової оцінки суду в рішенні, якщо суд лише зобов'язує суб'єкта владних повноважень вирішити питання із застосуванням розсуду. При цьому, цей аспект не стільки стосується адресата рішення – відповідача, рішення суду для якого й без цього є обов'язковим, як є сформульованою до суду вимогою надавати таку оцінку по суті результату розгляду спірного питання

суб'єктом владних повноважень, а не обмежуватися констатацією процедурних порушень.

Література

1. Конституція України 28.06.1996 р. 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. С. 446.
3. Белкін М. Л. До питання щодо неможливості використання Європейської Конвенції про захист прав людини на шкоду цим правам / М. Л. Белкін // Часопис Академії адвокатури України. 2016. Т. 9. № 1. С. 10-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2016_9_1_3.
4. Константий О.В. Захист суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів у публічно-правовій сфері адміністративними судами: до питання меж та способів / О.В. Константий // Адміністративне право і процес. 2015. № 4 (176). С. 35-40.
5. Про здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень: Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасницям № R (80) 2 від 11.03.1980 р. URL: http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html
6. Методологія проведення антикорупційної експертизи: Наказ Міністерства юстиції України № 1395/5 від 24.04.2017 р. // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17>
7. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25.08.2015 р. № 501/2015 // Офіційний вісник України. 2015. № 69. Ст. 2257.

8. Гулик А.Г. Межі втручання суду в дискрецію суб'єкта владних повноважень // Закарпатські правові читання. Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції. (20-22 квітня 2017 року, м. Ужгород). Том 1. С. 149-152.
9. Постанова Вищого адміністративного суду України від 13.10.2015 р. по справі № К/800/20557/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52603731>
10. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Волохи проти України (VOLOKHNY v. UKRAINE)» (Заява № 23543/02) від 2.11.2006 р. // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_138
11. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Олссон проти Швеції (OLSSON v. SWEDEN)» (Заява №10465/83) від 24 березня 1988 року // The HUDOC database. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-104034&filename=CASE%20OF%20OLSSON%20v.%20SWEDEN%20%28No.%201%29%20-%20%5BRussian%20Translation%5D.pdf>
12. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. №3477-IV // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
13. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // Офіційний вісник України. 1998. № 13 / № 32. С. 270.
14. Ільницький О. Обрання способу судового захисту у справах із використанням дискреційних повноважень суб'єктами публічної адміністрації / О. Ільницький // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 4. С. 108-113.

References

1. Konstytucija Ukrajiny 28.06.1996 r. 254k/96-VR // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajiny 1996. # 30. St. 141.
2. Kodeks administratyvnogho sudochynstva Ukrajiny vid 06.07.2005 r. # 2747-IV // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrajiny. 2005. # 35–36, # 37. S. 446.
3. Bjelkin M. L. Do pytannja shhodo nemozhlyvosti vykorystannja Jevropejskoho Konvenciji pro zakhyst prav ljudyny na shkodu cym pravam / M. L. Bjelkin // Chasopys Akademiji advokatury Ukrajiny. 2016. T. 9. # 1. S. 10-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chauu_2016_9_1_3.
4. Konstanyj O.V. Zakhyst sub'jektyvnykh prav, svobod i zakonnykh interesiv u publichno-pravovij sferi administratyvnymy sudamy: do pytannja mezh ta sposobiv / O.V. Konstanyj // Administratyvne pravo i proces. 2015. # 4 (176). S. 35-40.
5. Pro zdijsnennja administratyvnymy orghanamy vlady dyskrecijnykh povnovazhenj: Rekomendacija Komitetu Ministriv Rady Jevropy derzhavam-uchasnyjam # R (80) 2 vid 11.03.1980 r. URL: http://sc.gov.ua/ua/rekomendaciji_komitetu_ministriv_radi_jevropi.html
6. Metodologhija provedennja antykorupcijnogoj ekspertyzy: Nakaz Ministerstva justyciji Ukrajiny # 1395/5 vid 24.04.2017 r. // Oficijnyj veb-sajt Verkhovnoji Rady Ukrajiny. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v1395323-17>
7. Pro zatverdzhennja Nacionaljnoji strateghiji u sferi prav ljudyny: Ukaz Prezydenta Ukrajiny vid 25.08.2015 r. # 501/2015 // Oficijnyj visnyk Ukrajiny. 2015. # 69. St. 2257.
8. Ghulyk A.Gh. Mezhi vtruchannja sudu v dyskreciju sub'jekta vladnykh povnovazhenj // Zakarpatsjki pravovi chytannja. Materialy IKh Mizhnarodnoji naukovopraktychnoji konferenciji. (20-22 kvitnja 2017 roku, m. Uzhghorod). Tom 1. S. 149-152.

9. Postanova Vyshhogho administratyvnogho sudu Ukrainy vid 13.10.2015 r. po spravi # K/800/20557/13. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/52603731>
10. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny u spravi «Volokhy proty Ukrainy (VOLOKH Y v. UKRAINE)» (Zajava # 23543/02) vid 2.11.2006 r. // Oficijnyj veb-sajt Verkhovnoji Rady Ukrainy. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_138
11. Rishennja Jevropejskogho sudu z prav ljudyny u spravi «Olsson proty Shveciji (OLSSON v. SWEDEN)» (Zajava #10465/83) vid 24 bereznja 1988 roku // The HUDOC database. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/pdf?library=ECHR&id=001-104034&filename=CASE%20OF%20OLSSON%20v.%20SWEDEN%20%28No.%201%29%20-%20%5BRussian%20Translation%5D.pdf>
12. Pro vykonannja rishenj ta zastosuvannja praktyky Jevropejskogho sudu z prav ljudyny: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. #3477-IV // Vidomosti Verkhovnoji Rady Ukrainy. 2006. # 30. St. 260.
13. Konvencija pro zakhyst prav ljudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 04.11.1950 r. // Oficijnyj visnyk Ukrainy. 1998. # 13 / # 32. S. 270.
14. Iljnyckyj O. Obrannja sposobu sudovogho zakhystu u spravakh iz vykorystannjam dyskrecijnykh povnovazhenj sub'jektamy publichnoji administraciji / O. Iljnyckyj // Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo. 2017. # 4. S. 108-113.